

Diru lipatti

DINU LIPATTI SCRISORI

VOLUMUL I

CORESPONDENȚA CU PROFESORII SĂI:

MIHAIL JORA, FLORICA MUSICESCU ȘI NADIA BOULANGER

Prefața de GRIGORE BĂRGĂUANU

VoluM îngrijit de MONICA ISĂCESCU și ȘTEFAN COSTACHE

Traducerea textelor din franceză de PETRA GHERASIM

Colecția Esențial

Inițiată și coordonată de ALICE BARB

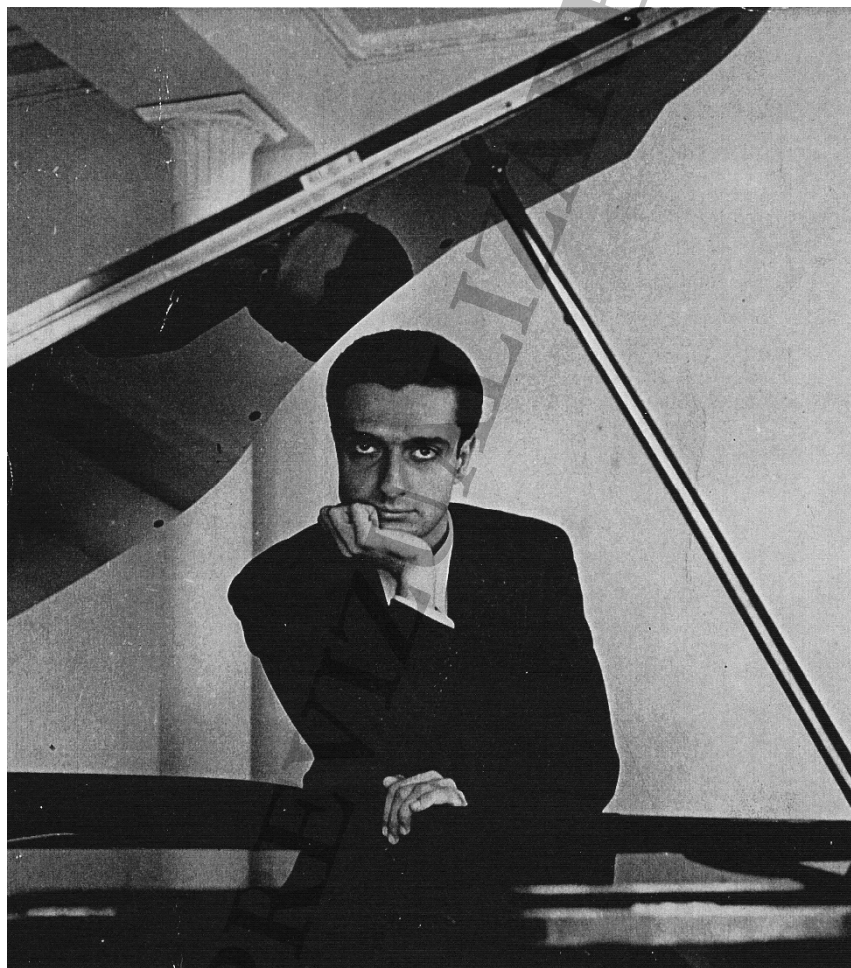
GRAFOART

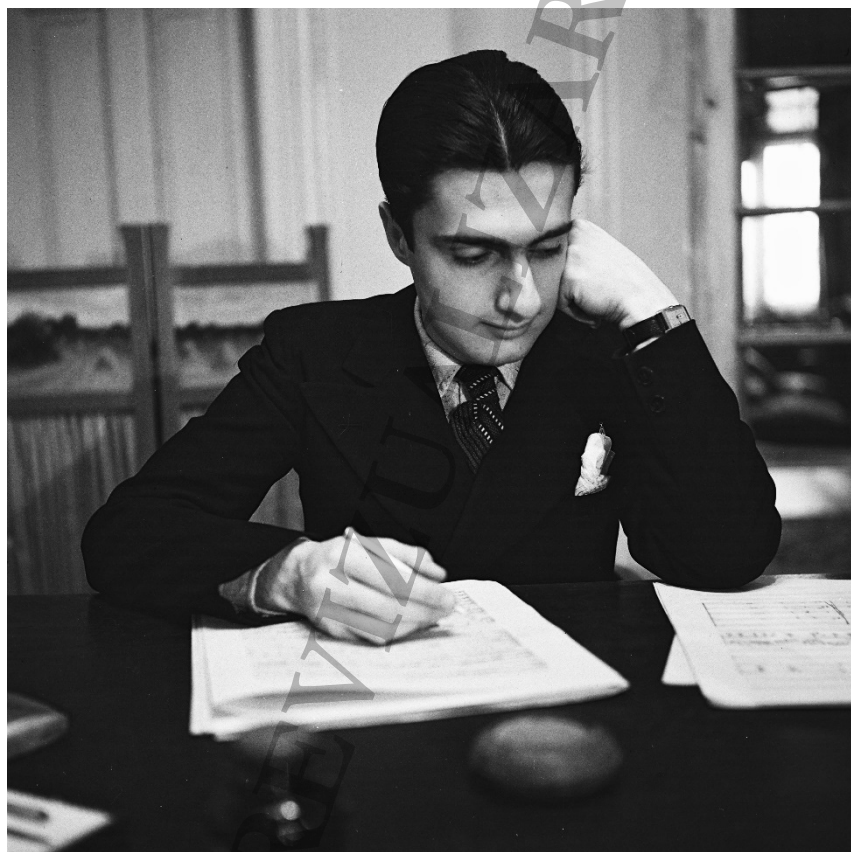

DINU LIPATTI
1917 – 1950

CUPRINS

Prefața.....	7
DINU LIPATȚI Cronologie.....	15
I. Corespondența dintre DINU LIPATȚI și MIHAIL JORA.....	31
II. Corespondența dintre DINU LIPATȚI și FLORICA MUSICESCU	139
III. Corespondența dintre DINU LIPATȚI și NADIA BOULANGER	375
Indice de persoane	503
Notă asupra ediției.....	509

DINU LIPATTI

Cronologie

1917

- Constantin (Dinu) Lipatti se naște, pe 19 martie, la București într-o aleasă ambianță muzicală: tatăl său, Theodor Lipatti este diplomat, violonist și colecționar de viori, iar mama sa, Ana (născută Racoviceanu) este o bună pianistă amatoare.

1921

- Micuțul Dinu învață prima sa piesă la pian, în doar opt zile (conform spuselor mamei sale) – *Preludiul nr. 1* din *Clavecinul bine temperat* de J. S. Bach.

- Are loc botezul lui Dinu Lipatti, naș fiindu-i George Enescu, prieten al tatălui său.

1922

- Începe să facă primele improvizații la pian: *Hora iaurtului*, *Cearta din bucătărie*, *Discuție în casă*, *Cântecul primăverii*, *Dulce amintire*, *Marșul ștrengarilor* etc.

- Debutează pe scena Anteneului Român, cu ocazia unui concert de binefacere, interpretând *Preludiul* de Bach și o serie de compoziții proprii.

1923

- Se naște Valentin Lipatti (1923-1999), fratele lui Dinu Lipatti.

1925

- Începe studiile muzicale în particular cu compozitorul Mihail Jora.

1928

- Pe 13 mai participă la un festival organizat de Societatea Principele Mircea, sub Înaltul Patronaj al Reginei Maria, la Ateneul Român. Interpretează lucrări de Schumann, Debussy, Albeniz și compoziții proprii.

- Pe 27 octombrie, Theodor Lipatti adresează o scrisoare lui Ion Nonna Otescu, directorul Academiei Regale de Muzică și Artă Dramatică din București, pentru a-l înscrie pe Dinu și solicită repartizarea lui la clasele profesorilor Mihail Jora și Florica Musicescu. Lipatti este admis direct în anul 3 de studiu.

1929

- În iunie cântă pentru prima oară în public, ca student, împreună cu colega sa, Maria Fotino, *Capriciul briant* de Felix Mendelssohn.

1930

- Debutează cu mare succes ca solist în cadrul Festivalului organizat în Sala Operei din București, sub conducerea dirijorală a profesorului Dan Simonescu, în prima parte a *Concertului pentru pian și orchestră* de Edvard Grieg.

1931

- În iunie interpretează părțile a II-a și a III-a din *Concertul pentru pian și orchestră* de Edvard Grieg. Dinu purta costum alb cu guler de marină și pantaloni scurți.

1932

- Obține Diploma de absolvență și Premiul „Paul Ciuntu” a Academiei Regale de Muzică și Artă Dramatică, după 4 ani de studiu (în loc de 7, cum stipula regulamentul instituției). Concertul de absolvență are loc în luna iunie, iar Lipatti interpretează *Concertul nr. 1 în mi minor* de Fr. Chopin, acompaniat de profesorul Constantin C. Nottara.

- Dinu Lipatti obține Mențiunea I la Concursul de compoziție „George Enescu” cu *Sonata I pentru pian*.

1933

- Pe 10 februarie cântă pentru prima oară alături de Orchestra Filarmonicii din București, în sala Ateneului Român, sub conducerea dirijorală a lui Alfred Alessandrescu, *Concertul în Mi bemol major* de Franz Liszt.

- În martie urmează un al doilea concert, Lipatti înlocuind în ultimul moment un pianist polonez la Filarmonică. Dirijor George Georgescu. În program: *Concertul nr. 1 în mi minor* de Chopin.

- Câștigă Premiul al II-lea la Concursul de compoziție „George Enescu” cu *Sonatina pentru vioară și pian*. Deși lucrarea a fost prima clasată, nu i s-a acordat Premiul I, deoarece conform regulamentului aceasta ar fi însemnat numirea de drept a premiantului în viitoarele juriu pentru concursurile de compoziție, iar Lipatti avea doar 16 ani.

- Câștigă Premiul al II-lea la Concursul Internațional de Pian de la Viena. Alfred Cortot, nemulțumit de faptul că Lipatti nu a primit Premiul I, părăsește juriul.

- Deschide Stagiunea muzicală a Filarmonicii bucureștene, cântând pentru a treia oară ca solist. Dirijor: George Georgescu. În program: *Concertul în la minor* de Edvard Grieg.

1934

- Susține concerte la Castelul Peleş din Sinaia și la Palatul Cotroceni de la București (unde îl întâlnește pe Arthur Rubinstein) în beneficiul acțiunilor caritabile inițiate de Regina Maria.

- Pe 25 aprilie 1934, își prezintă în cadrul unui concert organizat de Societatea Compozitorilor Români *Sonatina pentru pian și vioară*, împreună cu violonistul Anton Adrian Sarvaș.

- Câștigă Premiul I la Concursul de Compoziție „George Enescu” cu *Suita simfonică „Sătrarii”*.

- La invitația lui Alfred Cortot, se înscrie la Școala Normală de Muzică, din Paris unde studiază cu Yvonne Lefébure (pian) și Paul Dukas (compoziția).

1935

- Pe 25 februarie 1935 are loc un concert la Școala Normală de Muzică, dirijat de George Enescu. Cu acest prilej este prezentată în primă audiere și *Sonata în fa diez minor pentru pian* de George Enescu, în interpretarea lui Dinu Lipatti.

- Îl întâlnește pe pianistul Edwin Fischer, care îl ascultă în piese de Bach, Brahms și Chopin, îl încurajează și îl apreciază pentru nivelul înalt al interpretării.

- Dinu Lipatti susține primul său recital la Școala Normală din Paris, în ziua înmormântării profesorului său, Paul Dukas – 20 mai 1935. În deschidere, a cântat Coralul „*Jesus bleibet meine Freude*” de J. S. Bach, care nu figura în programul inițial. Recitalul a reprezentat un adevărat eveniment în viața muzicală franceză.

- Începe să compună o *Fantezie pentru pian și orchestră*.

- Începe cursurile de compoziție cu Nadia Boulanger, la sfatul lui Mihail Jora.

- Începe să compună un *Concert pentru pian și orchestră*.

- Pe 27 octombrie 1935 susține un recital la Radio Geneva, în care cântă lucrări de Beethoven, Ravel și Bach, într-un recital în compania Cvartetului Manhattan, organizat la Conservator. Recitalul se reia și la Montreux.

1936

- Pe 23 ianuarie, la București, Mihail Jora dirijează la București *Suita simfonică „Șătrarii”*, într-un concert transmis în direct la Radio București.

- Pe 4 martie 1936 are loc prima audiție la Paris a *Sonatei în mi minor pentru vioară și pian* de Dinu Lipatti, cu Lola Bobescu la vioară și autorul la pian, într-un concert organizat de Alfred Cortot sub egida Asociației amicale a Școlii Normale de Muzică.

- Pe 17 martie 1936 susține un recital la Cercle Interallié transmis la Radio, în care interpretează lucrări de Brahms și Chopin.

- În luna iunie Lipatti participă la Festivalul organizat de Asociația Triton la București, consacrat compozițiilor lui George Enescu, în care cântă *Sonata nr. 1 în fa diez minor*.

- Pe 31 martie 1936 termină *Concertino în stil clasic pentru pian și orchestră*.

- În toamnă susține un recital împreună cu George Enescu, la Ateneul Român. În program: Beethoven, Franck și *Sonatina pentru vioară și pian* de Dinu Lipatti.

- Concertul de deschidere a stagiunii 1936-1937 la Filarmonica din București îl are ca solist pe Dinu Lipatti, în *Concertul nr. 20 în re minor* de Mozart, cu cadențele lui Lipatti și în *Capriccio* de Stravinski.

1937

- Cântă adesea cu Nadia Boulanger în concertele pentru două pianе.

- Face înregistrări pentru Casa Columbia.

- Continuă cursurile de pian cu Alfred Cortot și de compoziție cu Nadia Boulanger.

- În vara anului 1937, în cadrul Expoziției Internaționale de la Paris, George Enescu dirijează secțiunea Chefur din *Suita simfonică „Șătrarii”*, într-un program de muzică românească. Ca pianist, Lipatti cântă ca solist sau în formații camerale, în piese de Nottara, Klepper, Negrea și Lazăr. Alcătuieste împreună cu Lola Bobescu și Antonio Janigro un Trio, împreună cu care va susține ulterior numeroase turnee de concerte.

- *Suita simfonică „Șătrarii”* primește Medalia de Argint a Republicii Franceze.

- În octombrie 1937, Dinu Lipatti apare ca solist al Filarmonicii din București, în *Concertul în Mi bemol major* de Liszt, sub bagheta dirijorului George Georgescu.

- Susține un recital împreună cu George Enescu la Ateneul Român, cu lucrări de Mozart, Beethoven și Enescu.

1938

- La sfârșitul lunii ianuarie 1938 finalizează înregistrările *Valsurilor op. 52* de Brahms, în compania Nadiei Boulanger și a unui cvartet vocal.

- Realizează un turneu de concerte în Italia.

- La 16 februarie 1938 susține un recital, în organizarea lui Alfred Cortot și a Asociației amicale a Școlii Normale de Muzică. În program: lucrări de Bach, Mozart, Chopin, Brahms, George Enescu, Mihail Andricu, Mihail Jora, Marcel Mihalovici și *Nocturna pe o temă moldovenească* de Dinu Lipatti.

- Frecventează cursul de dirijat susținut de Diran Alexanian la Școala Normală de Muzică din Paris.

1939

- Pe 19 ianuarie 1939 Asociația amicală a Școlii Normale de Muzică din Paris organizează un concert cu lucrările compozitorilor Cesare Brero, Dinu Lipatti (*Sonatina pentru vioară și pian* – la vioară André Proffit) și Bernard Schulé.
- Susține concerte sub bagheta lui Charles Munch, un altul împreună cu prietena sa, pianista Clara Haskil.
- Pe 29 martie 1939 susține un recital la Sala Pleyel din Paris, cu lucrări de Bach, Beethoven, Brahms, Byrd, Chopin, Poulenc și Stravinski, care îl consacră drept un pianist matur, un interpret de excepție.
- La începutul lunii mai are loc un concert de muzică românească la Sala Pleyel din Paris. Pe afiș figurează și *Simfonia concertantă pentru două pianе și instrumente de coarde* de Dinu Lipatti, interpretată de autor și de Clara Haskil, ca soliști. Dirijează Charles Munch.
- Devine membru al Asociației Internaționale a Criticilor, publicând o serie de cronici în Ziarul „Libertatea”.
- În luna iulie o întâlnește pentru prima oară pe viitoarea sa soție, Madeleine Cantacuzino, la o serată muzicală ce a avut loc în casa inginerului Ion Cantacuzino.
- În octombrie Dinu Lipatti și George Enescu susțin un recital la Ateneul Român, cu lucrări de Fauré, Mozart și Beethoven.
- George Enescu dirijează, în cadrul Expoziției Mondiale de la New York, la Opera Metropolitan, secțiunea *Cheful* din *Suita simfonică „Șătrarii”* într-un concert de muzică românească.
- Pe 18 noiembrie 1939, Societatea Filarmonică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca organizează în Sala Colegiului Academic un concert dirijat de Mihail Jora, cu Dinu Lipatti solist. În program: *Concertino în stil clasic* de Dinu Lipatti.
- Pe 16 decembrie 1939 susține un recital solo la Ateneul Român, cu lucrări de Bach, Fauré, Chopin, Albeniz, Ravel și, cu participarea pianistei Smaranda Athanasof, Lipatti își prezintă în primă audiență cele Trei dansuri românești pentru două pianе. Succesul îl determină să reia recitalul pe 29 ianuarie 1940.

1940

- În luna februarie are loc la Radio un concert în care Dinu Lipatti cântă pentru prima oară împreună cu viitoarea sa soție, Madeleine Cantacuzino. În program lucrări de Mozart-Busoni, Françaix, Berkeley.
- În martie, Dinu Lipatti interpretează *Trei nocturne pentru pian*, în cadrul unui concert organizat de Societatea Compozitorilor Români.
- Pe 16 aprilie 1940, Dinu Lipatti susține singurul său concert în calitate de dirijor, la Radio. Programul a cuprins *6 Sonate* de Scarlatti, în aranjamentul lui Lipatti pentru cvintet de suflători, *Concertul brandenburgic nr.3 în Sol major* de Bach și *Concertul în Do major pentru două piane tot* de Bach, cu Smaranda Athanasof și Madeleine Cantacuzino.

1941

- Turneu de concerte, împreună cu Orchestra Filarmonicii din București și dirijorul George Georgescu, în Viena, Praga, Dresda, Leipzig, Berlin, Hanovra, Reisetag, Frankfurt pe Main, Augsburg, München. Lipatti își interpretează *Concertino-ul în stil clasic*.
- Pe 8 martie interpretează împreună cu violonistul Alexandru Theodorescu, *Sonatina pentru vioară și pian*, la Ateneul Român.
- Pe 4 mai 1941 are loc prima audiție românească a *Simfoniei concertante pentru două pianе și orchestră de coarde*. Dirijor: George Georgescu. Soliști: Madeleine Cantacuzino și Dinu Lipatti. În program figurează, de asemenea, *Concertul în do minor pentru două pianе și orchestră* de Bach.
- Pe 8 mai 1941 se cântă la Ateneul Român, în concertul aniversar al Societății Compozitorilor Români susținut de Orchestra Radio dirijată de Ionel Perlea, momentul „*Chef cu lăutari*” din Suita „*Șătrari*”.
- În luna august, cântă într-un concert caritabil, la Ateneul Român, *Concertul în Mi bemol major* de Liszt.
- Începe construcția unei case noi pe moșia de la Fundățeanca, după planurile lui Dinu Lipatti, ce urma să aibă și un studio de concert.
- Pe 12 octombrie cântă la Ateneul Român *Concertul în re minor* de Bach-Busoni, dirijat de George Georgescu.

- Turneu în Bratislava, Viena și Sofia, cu Lipatti solist al *Concertino-ului în stil clasic* și al *Concertului nr. 20 în re minor* de Mozart. Dirijor al orchestrei Filarmonicii - George Georgescu.

- Susține un recital de sonate în compania lui George Enescu, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui Mozart.

1942

- Pe 10 februarie 1942 Dinu Lipatti susține un recital la Ateneul Român cu lucrări de Händel, Scarlatti, Ravel, Liszt, Brahms și Chopin. La câteva zile după, urmează un nou recital de sonate în compania lui George Enescu. În program: Bach, Fauré și *Suita „Impresii din copilărie”* de Enescu în primă audiție, pe care autorul i-o dedică tânărului pianist cu următoarele cuvinte: „Lui Dinu Lipatti, nașul acestei lucrări, cu nespuse recunoștință și adâncă admirație.”

- La sfârșitul lunii februarie, are loc un concert cu lucrări de Dinu Lipatti (*3 Nocturne, Sonatina pentru mâna stângă și Sonatina pentru vioară și pian*, cu concursul violonistului Alexandru Theodorescu)

- În luna martie este invitat să susțină un recital la Berlin, cu un mare succes. Urmează recitaluri și concerte la Viena, Roma, Pisaro, Trieste.

- Pe 11 octombrie concertează la Filarmonica din București sub bagheta dirijorului George Georgescu. Interpretează Concertul de Grieg. Urmează un ultim recital solo pe care îl va susține în țară, cu lucrări de Bach, Scarlatti, Chopin, Schubert, Debussy, Ravel și de Falla.

- Pe 19 decembrie susține un recital de *Sonate* împreună cu George Enescu.

1943

- Înregistrează împreună cu dirijorul Hans von Benda *Concertino-ul în stil clasic*.

- Pe 15 ianuarie cântă *Concertul* de Liszt împreună cu Orchestra Filarmonicii din Berlin și dirijorul Wolfgang Brückner.

- Susține recitaluri la Leipzig, Viena, Bratislava, în acest ultim oraș realizând și înregistrări.
- Pe 16 februarie cântă *Concertul* de Liszt la Ateneul Român, sub conducerea dirijorului Willem Mengelberg și acompaniat de Orchestra Radio.
- Pe 25 februarie Lipatti reia *Concertul* de Liszt la Sofia. Dirijor Sașa Popov.
- În luna martie face înregistrări în studiourile Radiodifuziunii Române cu lucrări de George Enescu: *Toccata și Bourrée* din *Suita op. 10*, *Sonatele nr. 2 și 3 pentru vioară și pian*, cu Enescu la vioară.
- Pe 7 mai interpretează *Concertul în re minor* de Bach, sub bagheta dirijorului Ionel Perlea, la Ateneul Român.
- Susține un recital la Institutul Francez de Înalte Studii în care, pe lângă opusuri franceze, include și *Sonata a III-a pentru pian* de George Enescu.
- Pe 18 octombrie înregistrează la Berna *Sonata a III-a pentru pian* de George Enescu.
- În toamnă părăsește România pentru ultima oară. Potrivit programărilor cântă pe 13 septembrie la Stockholm (lucrări de Bach-Busoni și Chopin), pe 25 septembrie la Radio Helsinki și susține un recital pe 26 septembrie, recital pe 14 octombrie la Zürich. La o zi după recitalul de la Zürich cântă la Radio un program pentru două pianе, împreună cu Madeleine, alcătuit din lucrări de Enescu și Lipatti (*Dansuri românești*). Seria de recitaluri continuă la Geneva, Berna, Lausanne, Neuchâtel și Lucerna.
- Apar primele semne ale unei boli încă nediagnosticate și care îl determină să anuleze concertele programate în decembrie la Viena, Bratislava și București.

1944

- Pe 1 aprilie este numit profesor la Conservatorul din Geneva.
- Este diagnosticat la Geneva cu „infecție ganglionară netuberculoasă”.

- Își regăsește forțele pentru a susține o serie de concerte și recitaluri: pe 5 august la Gstaad cântă *Concertul în mi minor* de Chopin, sub bagheta dirijorală a lui Scherchen, pe 12 august recital la Montana, 28 septembrie recital la Frauenfeld, pe 15 octombrie la Vevey, pe 31 octombrie la Berna cântă *Concertul* de Liszt și *Concertul în re minor* de Mozart, pe 12 noiembrie la Fribourg cântă Chopin, pe 5 decembrie *Concertul în Sol* de Ravel și *Concertul în Re major* de Haydn la Zürich.

1945

- Continuă seria de recitaluri și concerte: pe 16 ianuarie la Bâle cântă *Concertul* de Liszt, iar pe 19 februarie și 21 februarie lucrări de Franz Liszt și Frank Martin la Geneva și Lausanne ș.a.
- Susține concerte (dirijate de Charles Munch) și recitaluri în Elveția.

1946

- Continuă să concerteze în Elveția, însă este nevoit să-și anuleze turneul în S.U.A. din cauza problemelor de sănătate.
- Casa de discuri Columbia îi propune să realizeze înregistrări, cu onorarii comparabile cu cele ale marilor interpreți ai epocii.
- Sfârșitul anului înseamnă un turneu în Belgia, împreună cu Madeleine și tenorul Hugues Cuenod; urmează Paris, Neuchâtel, Lausanne, Zürich, Lucerna.

1947

- Pe 16 februarie cântă cu mare succes *Concertul* de Grieg la Paris, într-un eveniment organizat de Societatea de concerte.
- Amână aproape toate concertele de la Londra, din cauza unei noi crize. Susține un singur concert și înregistrează pentru Casa Columbia *Sonata în si minor* și *Nocturna nr. 8 în Re bemol major* de Chopin, *Coralul în Sol major* de Bach și *Sonata „Pastorală”* de Scarlatti. Înregistrarea *Sonatei* de Chopin (de care Lipatti s-a arătat nemulțumit) obține Premiul Academiei Charles Cros.

- Proiectează formarea unui trio împreună cu violoncelistul Antonio Janigro și violonistul Arthur Grumiaux și o serie de concerte în Elveția și Italia, care vor fi susținute parțial.
- Medicii Edmond Sarasin și Henri Dubois-Ferrière îi comunică diagnosticul: limfogranulomatoză malignă (boala lui Hodgkin).
- În aprilie susține recitaluri la Roma, Torino, Milano.
- În mai cântă cu Antonio Janigro, pe care îl prezintă publicului de la Lausanne, Berna și Zürich.
- Realizează înregistrări de probă pentru Casa Jecklin, la Zürich, împreună cu Antonio Janigro, cu lucrări de Bach, Beethoven, Chopin, Fauré, Ravel, Rimski-Korsakov. Probele au fost cedate Casei Columbia conform dorinței lui Lipatti. Cinci dintre cele șase discuri au putut fi recuperate și editate în CD de Casa Archiphon, Germania, în 1995, la inițiativa lui Mark Ainley (cercetător canadian).
- Pe 6 iunie, Lipatti interpretează *Concertul în Mi bemol major* de Liszt, *Andante spianato* și *Marea poloneză op. 22* de Chopin, la Teatrul Mare din Geneva, sub conducerea dirijorală a lui Ernest Ansermet. Concertul a avut scop caritabil, fondurile adunate fiind alocate Crucii Roșii elvețiene și copiilor din România.
- Tot în iunie se stinge din viață Theodor Lipatti, tatăl lui Dinu, iar acesta din urmă nu îi poate fi alături în ultimele clipe.
- Deși slăbit de boală, susține două concerte la Samaden și Silvaplana, sate de lângă Saint Moritz.
- Cântă la Lucerna *Concertul în re minor KV466* de Mozart, sub bagheta dirijorului și compozitorului Paul Hindemith.
- Susține un recital Chopin în beneficiul românilor, victime ale războiului, și organizează un concert în propria sa casă cântând la două pianе, cu Madeleine, *Concertul nr. 3* de Bartók.
- În septembrie înregistrează la Londra *Coralul în Sol major* de Bach, *Sonata în Mi major L. 23* de Scarlatti, *Sonetul lui Petrarca nr. 104* de Liszt și *Concertul* de Grieg, dirijat de Alceo Galliera. Tot în Anglia, Lipatti cântă de două ori la Radio.

- Urmează apariții la Hilversum și la Haga, cu *Concertele în re minor de Bach* și în *Sol major* de Ravel. Olandezii îi propun să se stabilească definitiv în Țările de Jos.

- La întoarcerea în Elveția, are o nouă criză de boală.

1948

- Apar discurile înregistrate la Londra, iar vânzările depășesc așteptările producătorilor.

- În lunile februarie și martie realizează un turneu bogat în concerte în Elveția.

- În luna mai desfășoară un turneu de concerte în Marea Britanie, Țările de Jos și Franța.

- Înregistrează la Londra *Concertul în la minor* de Schumann, sub conducerea dirijorală a lui Herbert von Karajan.

- Dă o atenție specială cursurilor sale, susținute la Conservatorul de la Geneva.

- Recital la Engadine, în vara anului 1948.

- Se internează într-o clinică din Geneva pentru o serie de sedințe cu raze X, apoi, în luna septembrie, încearcă un nou vaccin – anatoxina H – fără niciun rezultat.

- Deși starea sa de sănătate este precară, există proiecte pentru susținerea a 60 de concerte, turnee în Anglia, Portugalia și Spania, Elveția, Olanda, Belgia, Italia. Se negociază contracte pentru susținerea unor concerte în Australia și SUA.

1949

- În primele zile ale anului Dinu Lipatti se căsătorește cu Madeleine Cantacuzino (născută Dannhauer), care fusese nevoită să aștepte terminarea unui lung proces de divorț.

- Din cauza problemelor tot mai grave de sănătate, Dinu Lipatti demisionează pe 4 aprilie 1949 din postul de profesor al Conservatorului de Muzică din Geneva și promite că va susține anual, câte un curs extraordinar de aproximativ o lună. Clasa sa de pian este preluată de Nikita Magaloff.

- În luna aprilie termină lucrarea *Aubade pentru cvartet de suflători*.

- Amână concertele programate în S.U.A.

- Apar complicații ale bolii; continuă transfuziile și ședințele cu raze X.

- Este exclus din Uniunea Compozitorilor din România, în urma instaurării noului regim.

- La inițiativa directorului Conservatorului din Geneva, Henri Gagnebin, i se oferă o subvenție în valoare de 2 800 de franci elvețieni.

1950

- La începutul anului, se întoarce la Geneva după aproape 10 luni de absență din viața muzicală.

- Pe 7 februarie cântă la Zürich *Concertul în mi minor* de Chopin cu Otto Ackermann și pe 22 februarie, la Geneva, *Concertul* de Schumann cu Ernest Ansermet.

- Începe lucrul la un curs de interpretare pentru Conservatorul din Geneva.

- În iunie se stabilește la Chêne-Bourg, aproape de Geneva, într-o casă oferită de prietenii săi. Tot aceștia îi pun la dispoziție și un pian Steinway.

- Are loc botezul fiicei lui Igor Markevitch, iar Dinu Lipatti este naș.

- Prin eforturile unui grup de muzicieni importanți (Munch, Sacher, Stravinski, Menuhin), Lipatti primește din S.U.A. un nou medicament – cortizon – care îi oferă iluzia unei îmbunătățiri a stării sale de sănătate.

- Prietenul și doctorul lui Lipatti, Dubois-Ferrière, anunță Casa Columbia, prin directorul său artistic Walter Legge, că Lipatti este într-o formă foarte bună și că ar putea să realizeze seria de înregistrări planificate.

- Între 2 și 12 iulie Dinu Lipatti înregistrează la Geneva: *Valsurile*, *Mazurca op. 50 nr. 3* de Chopin, *Partita în Si bemol major și Siciliana* de Bach, *Sonata KV310 în la minor* de Mozart și trei corale de Bach, printre care și *Jesus bleibet meine Freude*. Se naște un nou proiect de înregistrări (Bach, Beethoven, Schumann), pentru luna octombrie a anului 1950 care nu a mai putut fi realizat niciodată.

- Pe 23 august susține ultimul său concert cu orchestră – la Lucerna. Cântă *Concertul în Do major* de Mozart, dirijat de Herbert von Karajan.

- Pe 16 septembrie susține recitalul devenit legendar din cadrul Festivalului de la Besançon, ultimul din carieră. În program: *Partita în Si bemol major* de Bach, *Sonata KV310 în la minor* de Mozart, două *Impromptu-uri* de Schubert și *Valsurile* de Chopin. După al 13-lea vals, nu are puterea să mai cânte ultimul vals din program și, după o lungă pauză, reintră în scenă și cântă *Coralul „Jesus bleibet meine Freude”* (Isus rămâne bucuria mea) de Bach – cântecul său de lebedă.

- Întors la Chêne-Bourg, este doborât din nou de boală.

- La 24 septembrie, după 7 ani de încercări de a părăsi România, Ana Lipatti reușește să ajungă la Geneva pentru a-și revedea fiul.

- Dinu Lipatti se stinge din viață în data de 2 decembrie, la Chêne-Bourg, unde este acum mormântul său.

- În prezent, pe locul ultimei sale locuințe din Chêne-Bourg, s-a construit un cartier verde denumit Parc Dinu Lipatti. La București, cel mai mare liceu de artă se numește Dinu Lipatti, iar Conservatorul din Geneva, Școala Normală de Muzică din Paris și Universitatea de Muzică din București au fiecare câte o sală care îi poartă numele.

- Înregistrările sale sunt unanim considerate repere ale artei pianistice din toate timpurile. În 2010, la Cannes, imprimările sale au primit Premiul special MIDEM acordat cu prilejul Anului Chopin, la secțiunea „Best Ever”, fiind considerate de juriul de profesioniști cele mai bune înregistrări cu lucrări de Chopin ale tuturor timpurilor.

MIHAIL JORA
1881 – 1971

I. Corespondența
dintre
DINU LIPATTI și MIHAIL JORA

PREVIZUALIZARE

Samois, 2 Septembrie 1934

Iubitul meu Profesor,

Sosit în Paris încă dela 7 August, gândul meu nu a încetat o clipă să sboare spre Dvs., iar acum, profitând de un moment liniștit, Vă scriu aceste rânduri.

Noi actualmente suntem la Samoisi, o localitate superbă, în apropierea Fontainebleau-ului, unde, pe lângă un aer minunat, mai avem și o liniște absolută. Suntem în pensiune la un mare hotel al cărui confort nu lasă nimic de dorit. Avem la dispoziție chiar și un piano, așa încât a mea tehnică nu va suferi de fel cât timp vom sta aici.

Cu compoziția nu prea o duc bine : mult așteptata sonată pentru piano nu s-a produs încă. Și ce mult mi-ar fi plăcut să mă prezint la toamnă Maeștrilor de aici cu încă o lucrare nouă !

Dar poate că nu e timpul pierdut : dacă voi lucra - și sper că am să lucrez serios -, voi fi gata până la 15 Octombrie. Acum să vedem și Dumnezeu cât de darnic va fi cu mine în privința inspirației.

Cu suita stau destul de bine : am revizuit și trecut pe curat primele două părți, iar acum încep să curăț și *Cheful*, așa că până la 20 Sept. voi termina și cu *Șătrarii*.

*

Dvs. ce mai faceți ?

Dar Doamna Jora ?

Ați petrecut bine această vacanță ? Îmi închipui că ați avut vreme frumoasă la țară.

Noi în privința aceasta nu ne putem plânge : avem una cum nu se poate mai bună.

Cu sănătatea o ducem, atât eu cât și ai mei, foarte bine. Avem un program dintre cele mai sănătoase și ne amuzăm de minune. Dimineața tenis, după masă canotaj, iar seara un radio excelent.

Mai cu seamă acesta din urmă e foarte atractiv, în special pentru mine, care n-am mai auzit muzică „bună” de multă vreme.

*

Voi face tot posibilul ca viitoarea mea sonată să fie gata până la deschiderea sezonului muzical de aici, în orice caz mi-ar plăcea foarte mult ca, înaintea tuturor, s-o vedeți și revizuiți Dvs., bunul meu Profesor căruia îi datorez totul.

Și acum închei această scrisoare rugându-Vă să transmiteți Doamnei respectuoasele noastre salutări.

Dvs. primiți Vă rog din parte-mi cele mai profunde sentimente de recunoștință, precum și înalta mea stimă și admirația.

Al Dvs. devotat elev,

Dinu

P. S. Vă cer mii de scuze pentru scrisul la mașină; este poate cel mai bun mijloc de a scrie frumos !!

Familia Lipatti, 1924.

Această săptămână nu fac decât să curăț *Concertul* de Liszt deoarece Luni 24 Decembrie îl voi executa în fața Maestrului Cortot. În acea zi ascultă pe elevii care vor să obțină licența de concert dela *École Normale*, ar fi poate singura ocazie de a mă auzi în iarna aceasta.

Ca pianiști am ascultat pe Backhaus²⁴ în *Concertul* de Beethoven în *do minor* și pe Yvonne Lefébure într-un recital de muzică franceză. Primul a fost admirabil, de și rece ca de obicei, iar a doua cum nu se poate mai bine, în special Debussy.

Ca dirijori am ascultat pe Paul Paray²⁵. Mi-a plăcut foarte mult; a dirijat *Simfonia în sol minor* de Mozart admirabil.

Și acum permiteți-mi Vă rog să Vă urez, atât Dv, cât și D-nei Jora, sărbători fericite și un an nou plin de bucurii și mulțumiri sufletești.

Primiți din parte-mi o nemărginită recunoștință precum și cele mai înalte sentimente de devotament.

Al Dvs. elev,

Dinu

(Ms.) Și eu vă urez petrecere bună de Sărbători și Anul Nou cu belșug și sănătate.

Ana Lipatti

---

²⁴ Wilhelm Backhaus (1884-1969) – pianist german. A fost recunoscut în mod deosebit ca interpret al lui Beethoven și al lui Johannes Brahms, fiind foarte apreciat și ca interpret de muzică de cameră. Bun prieten cu Dinu Lipatti.

²⁵ Paul Paray (1886-1979) – dirijor și compozitor francez.

Paris, 5 Februarie 1935

Iubitul meu Profesor,

Pentru lipsa de bună cuvîntă ce am dat dovadă prin lunga mea tăcere față de Dvs., ași merita să fiu aspru pedepsit, nu e admisibil ca într-un răstimp atât de lung să nu fi găsit măcar un moment pentru a Vă scrie.

Îndrăsnesc cu toate acestea să Vă cer iertare și Vă promit ca cel puțin de acum înainte să fiu corect în ce privește corespondența.

În ultimul timp am pățimit cu toții de o mizerabilă gripă care n-a vrut să ne părăsească ușor. Zilele acestea a venit rîndul lui tata, care a suferit cel mai mult.

Cu compoziția o duc așa de prost încât mi-e și rușine să mai vorbesc despre acest capitol. Începusem, după cum știți, o *Sonată pentru piano*, dar după două pagini m-am oprit. Paul Dukas găsisse că tema era bună, dar că începusem a o desvolta chiar din primele măsuri. Îmi spunea : „dacă ai început de pe acum dezvoltarea, ce-ai să faci când vei ajunge la pagina 7 ? !”

Și are perfectă dreptate când spune că expoziția trebuie să fie cât se poate de clară și simplă.

Sonata a căzut și acum am găsit o altă temă pentru un *concert de piano și orchestră*, pentru care mă rog mereu lui D-zeu să-mi dea cât mai multă inspirație și să-l termin cât de curînd.

Regret cum nu se poate mai mult cele patru luni pierdute în ce privește compoziția, dar merg cu speranța că de acum înainte mi se va deschide iarăși calea.

La clasa Maestrului Dukas aduc regulat câte o fugă de fiecare dată sau corale, simple și variate. Cred că nu-mi poate strica cu nimic această reîmprospătare de ordin tehnic.

Dela 1 Ianuarie urmez cursul complet de compoziție, adică și Joia, când Maestrul predă și instrumentația.

Și acum să Vă anunț un lucru care pe mine mă încântă : dela 15 Februarie voi urma cursul de dirijat de la *École Normale*. E predat de